

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

استان آذربایجان غربی شهر ارومیه مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآنی الزهرا علیها السلام

عنوان

نقش فرهنگ قناعت در تمدن سازی اسلامی

از منظر آموزه های اسلامی

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای ابوالقاسم ولی زاده

نگارنده

ریحانه احمدی یوشانلوئی

سال تدوین

۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

واهدان

حمد و سپاس خدایی را که گردش کائنات را بر مدار توحید بنا نهاد و جمله مخلوقات را « طوعاً و کرها » را بر محور آن به حرکت واداشت. آنگاه اعجاب انگیزترین مخلوق خویش را که مسجود ملائک قرار گرفته بود به رخ عالم علیا کشید و خود را به جهت چنین خلقت سترگی ستود: «فتبارک الله احسن الخالقین». پس از آن آیات «آفاق» ی و «انفس» ی خویش را فرا روی انسان نهاد و بزرگترین کتاب هستی و تنزل یافته از عالم علوی را به دنبال سلسله پیام آوران خویش هم نشین موجودی قرار داد که مدال «ولقد کرما بنی آدم» بر شانه های او می درخشید. اینک این مائیم و نشانه های تکوینی و تدوینی حق، تا راه خود را از پس «ظلمات فوق ظلمات» به سمت ابدیت بیائیم.

سرور و مولایم حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

پدر و مادر عزیزم که چراغ راهم بودند

همسر عزیزم و فرزندان دلبندم که مشوق من در کسب علم و دانش بوده‌اند.

کتابهای علمی خواهان

تقدیر و تشکر

سپاس و ستایش خدای را که نور شناختن را به قلب ما تابانید و شکرش را بر وجودمان الهام فرمود. پس از حمد و ثنای خداوند متعال مراتب حق شناسی و امتنان خود را به محضر استاد محترم حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای ولی زاده به خاطر راهنمایی‌های مفید ایشان در تهیه این پایان نامه اعلام می‌دارم.

همچنین آرزوی توفیق و موفقیت روز افزون دارم برای کلیه اساتید گران قدر و مسئولان حوزه علمیه الزهرا علیها السلام بخاطر آنچه در طول این دوره به من آموختند.

و با تقدیم احترام به همه کسانی که در تک تک مراحل تحقیق یاری‌گر من بودند.

۲۳. رضوانی، علی اصغر، اسلام شناسی و پاسخ به شبهات، قم: انتشارات مسجد جمکران، ۱۳۸۵ش.
۲۴. زرین کوب، عبدالحسین، کارنامه اسلام، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۱ش.
۲۵. زمانی وجدانی، مصطفی و محمد محمدی اشتهاردی؛ داستان‌ها و پندها؛ تهران: نشر پیام عدالت، ۱۳۹۲ش.
۲۶. صمدی‌افشار، بابک و سپیده انصافی مهربانی، سبک زندگی اسلامی، تهران: نوین پژوهان، ۱۳۹۴ش.
۲۷. طباطبایی، محمد حسین، خلاصه تعالیم اسلام، قم: دارالتبلیغ اسلامی، ۱۳۵۹ش.
۲۸. طوسی، نصیرالدین، اخلاق ناصری، تهران: شرکت سهامی انتشارات خوارزمی، ۱۳۶۴ش.
۲۹. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۱ش.
۳۰. فیض کاشانی، محمد محسن بن الشاه مرتضی، کتاب العلم، ترجمه اسدالله ناصح، تهران: بی نا، ۱۳۶۱ش.
۳۱. قاضی زاده، کاظم، سیاست و حکومت در قرآن، تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۴ش.
۳۲. قرائتی، محسن، تفسیر نور، قم: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷ش.
۳۳. قربانی، زین العابدین، علم حدیث و نقش آن در شناخت و تهذیب حدیث، قم: انصاریان، ۱۳۷۴ش.
۳۴. کاشفی، محمدرضا، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۴ش.
۳۵. لوکاس، هنری، تاریخ تمدن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران: موسسه کیهان، ۱۳۶۶ش.
۳۶. محمدی ری شهری، محمد، دانشنامه قرآن و حدیث، قم: دارالحدیث، ۱۳۹۰ش.
۳۷. مصباح‌یزدی، محمدتقی، انسان شناسی در قرآن، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، انتشارات، ۱۳۸۹ش.
۳۸. مصباح‌یزدی، محمدتقی، خداشناسی: مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، انتشارات، ۱۳۸۹ش.
۳۹. مطهری، مرتضی، جامعه و تاریخ، قم: انتشارات صدرا، ۱۳۷۴ش.
۴۰. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران؛ تفسیر نمونه، قم: مدرسه امام علی بن ابیطالب (علیه السلام)، ۱۳۷۷ش.
۴۱. مکارم شیرازی، ناصر، اخلاق اسلامی در نهج البلاغه، قم: نسل جوان، ۱۳۸۵ش.
۴۲. مکارم شیرازی، ناصر، اخلاق اسلامی در نهج البلاغه، قم: نسل جوان، ۱۳۸۵ش.
۴۳. موسوی لاری، مجتبی، اسلام و سیمای تمدن غرب، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۵ش.
۴۴. هادوی تهرانی، مهدی، مکتب و نظام اقتصادی اسلام، قم: انتشارات نینوا، ۱۳۸۳ش.
۴۵. هانتینگتون، ساموئل، تمدن‌ها و بازسازی نظام جهانی، ترجمه مینو احمد سرتیپ، تهران: کتاب سرا، بی تا.

• کتب عربی

۴۶. ابن ابی فراس، مسعود بن عیسی ورام، مجموعه ورام، قم: انتشارات مکتبه الفقه، ۱۳۷۸ق.
۴۷. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین، ۱۴۱۳ق.
۴۸. ابن درید، محمد بن حسن، جهره اللغه، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۹م.
۴۹. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، ترجمه صادق حسن زاده، قم: آل علی، ۱۴۰۴ق.
۵۰. ابن فارس، محمد، معجم مقاییس اللغه، محقق عبدالسلام محمد هارون، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۰۴ق.
۵۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: دارصادر، ۱۴۱۴ق.
۵۲. الاربلی، أبی الحسن علی بن عیسی بن أبی الفتح، کشف الغمّه فی معرفه الائمه، قم: مرکز الطباعه و النشر للمجمع العالمی لاهل البيت، ۱۴۳۳ه ق.
۵۳. امین عاملی، سیّد محسن، اعیان الشیعه، بیروت: دار التّعارف للمطبوعات، ۱۴۰۳ق.
۵۴. ایروانی، باقر، دروس التمهیدیه فی تفسیر آیات الاحکام، قم: دارالفقه لطباعه و النشر، ۱۳۸۶ش.
۵۵. تمیمی آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و درر الکلم، قم: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۱۰ق.
۵۶. جوهری، اسماعیل بن حماد، الصحاح، محقق: احمد عبدالغفور عطار، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۹م.
۵۷. حرانی، ابن شعبه، حسن بن علی، تحف العقول، قم: جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ ق.
۵۸. حقی، اسماعیل بن مصطفی، تفسیر روح البیان، بیروت: دارالفکر، بی تا.
۵۹. حکیمی، محمدرضا، الحیاه، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۰ش.
۶۰. دیلمی، حسن بن محمد، ارشاد القلوب الی الصواب، قم: نشر الشریف الرضی، ۱۴۱۲ق.
۶۱. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، بیروت: دارالقلم، ۱۴۱۲ق.
۶۲. زمخشری، محمود، الکشاف، بیروت: دارالکتب العربی، ۱۴۰۷ق.
۶۳. سجستانی، ابوداود سلیمان ابن الأشعث، سنن أبی داود، بیروت: دارالفکر للطباعه و النشر و التواریخ، ۱۴۱۰ق.
۶۴. الشّعیری، محمد بن محمد، جامع الاخبار، نجف اشرف: مطبعه حیدریه، بی تا.
۶۵. صدر، سید محمدباقر، موسوعه الامام الشهید السید محمدباقر الصدر، قم: پژوهشگاه علمی تخصصی شهید صدر، ۱۴۳۴ق.
۶۶. طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۳۹۰ق.
۶۷. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۷۲ش.
۶۸. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تهران: کتابفروشی مرتضوی، ۱۳۷۵.
۶۹. غزالی، ابوحامد محمد بن محمد، احیا العلوم، قاهره، مطبعه احمد البابي الحلبي، ۱۲۹۲م.
۷۰. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، قم: نشر هجرت، ۱۴۰۹ق.

۷۱. قریشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱.
۷۲. قمی، عباس، المقامات العلیه فی موجبات السعاده الابدیه، قم: کنگره بزرگداشت محدث قمی، ۱۴۱۴ق.
۷۳. کاشانی، محمد بن علی عزالدین، مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، تهران: نشر هما، ۱۳۶۷ش.
۷۴. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، تصحیح علی اکبر غفاری، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۸ق.
۷۵. لثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ، محقق حسین حسینی، قم: دارالحديث، ۱۳۷۶ش.
۷۶. متقی هندی، علاءالدین علی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، بیجا: مؤسسه الرساله، ۱۴۰۱ق.
۷۷. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بیروت: دار احیا التراث العربی، ۱۴۰۳ق.
۷۸. محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، قم: دارالحديث، ۱۳۷۷ش.
۷۹. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۳۰ق.
۸۰. مغنیه، محمدجواد، تفسیر الکاشف، تهران: دارالکتب الاسلامی، ۱۴۲۴ق.
۸۱. نراقی، احمد بن محمد مهدی، معراج السعاده، قم: انتشارات هجرت، ۱۳۸۷ش.

• مقالات و پایان نامه ها

۸۲. اخوان کاظمی، بهرام، «راهبردهای اعتلای تمدن و فرهنگ اسلامی و تضمین امنیت فرهنگی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره سوم، ۱۳۷۸ش.
۸۳. اسماعیل عمار، محمد، «رابطه استقلال و پیشرفت سیاسی در الگوی پیشرفت اسلامی»، معرفت، سال بیست و یکم، شماره ۱۷۲، ۱۳۹۱.
۸۴. افشار، ایرج، «کار و قناعت اساس عدالت اجتماعی»، فصلنامه آینده، سال سوم، شماره ۱۱ و ۱۲، ۱۳۹۴ش.
۸۵. اکبری، فیض اله، «جایگاه فرهنگ قناعت (اقدام و عمل) و کارکردهای آن؛ در تبیین و تحکیم مبانی اقتصاد مقاومتی از نگاه تعالیم اسلامی»، نشریه بصیرت و تربیت اسلامی، دوره ۱۳، شماره ۳۶، ۱۳۹۶ش.
۸۶. آخوندی، مصطفی، «الگوهای ساده زیستی»، مجله حصون، شماره ۲۲، ۱۳۸۸ش.
۸۷. بهمنی محمد، «راهبردها و راهکارهای فرهنگی تحقق تمدن زمینه ساز»، نشریه پژوهش های مهدوی، دوره ۴، شماره ۱۴، ۱۳۹۴ش.
۸۸. تقی زاده انصاری، محمد، «استقلال سیاسی و استقلال اقتصادی»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، شماره ۴۹، ۱۳۷۹.
۸۹. حسین زاده، علی، «نقش قناعت در بهره مندی از زندگی»، دو فصلنامه معرفت اخلاقی، شماره ۱۵، ۱۳۹۳ش.

۹۰. ذوعلم، علی، «تبیین مفهومی و راهبردهای تربیتی: رابطه با خود، خدا، خلق و خلقت در برنامه درسی ملی»، رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، شماره ۱۱۱، ۱۳۹۸ش.
۹۱. راستگو سوق، سید احسان، «عدالت اصلی، قناعت و رضایت است»، مجله ویستا، ۲۸ فروردین ۱۴۰۳ش.
۹۲. رضایی، مرتضی، «آثار قناعت در آموزه‌های دینی»، پایگاه اطلاع رسانی بلاغ، ره توشه ماه رمضان ۱۴۰۰.
۹۳. ساروق فراهان، زینب، «تاثیر برنامه ریزی آموزشی بر نهادهای شدن فرهنگ اسلامی»، پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، ۱۳۹۶ش.
۹۴. سلیمی، عبدالحکیم، «بیداری و احیای تمدن اسلامی با تأکید بر اندیشه سیاسی رهبر معظم انقلاب اسلامی»، مجموعه مقالات همایش نظریه بیداری اسلامی در اندیشه امام خمینی(ره) و آیت الله خامنه‌ای(مدظله‌العالی)، ۱۳۹۱ش.
۹۵. سمواتی، زهرا، «رسانه و سبک زندگی فردی - اجتماعی خانواده»، مجموعه مقالات همایش بزرگداشت بانوی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷ش.
۹۶. شفیعیان، محمدجواد، «جایگاه قناعت در سبک زندگی اسلامی»، پایان نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه قرآن و حدیث، ۱۳۹۴ش.
۹۷. صدری فر، نبی اله، محمد مولوی، «مقدمات الزامات ایجاد تمدن نوین اسلامی»، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، سال نهم، شماره دوم، ۱۴۰۰ش.
۹۸. صفری، مریم، «جهاد تبیین از منظر قرآن و روایات»، اولین همایش ملی آموزش و پرورش و نهضت بیداری اسلامی (با تأکید بر نقش معلمان شهید)، ۱۴۰۱ش.
۹۹. علیانسیب، سید حسین، «نقش استقلال اقتصادی در اقتدار و پربایی حکومت اسلامی در منابع دینی»، فصلنامه دین پژوهی و کارآمدی، دوره ۲، شماره ۴، ۱۴۰۱ش.
۱۰۰. غنیمتی، حسن و پروین داداندیش، «عوامل فرهنگی و رابطه آن با الگوهای توسعه اقتصادی»، راهبرد فرهنگ، شماره ۵۶، ۱۴۰۰ش.
۱۰۱. فرزانه، محمدباقر و علی خیاط، هادی صفرپور، «تبیین عوامل ایجاد تمدن نوین اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری»، پژوهش‌های اجتماعی - اسلامی، سال ۲۴، شماره ۳، ۱۳۹۷ش.
۱۰۲. کاووسی، اسماعیل، «حفظ هویت ایرانی - اسلامی در فرآیند جهانی شدن»، مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، دوره ۶، شماره ۳، ۱۳۹۰ش.
۱۰۳. کریم زاده، رحمت الله، «رابطه جامعه توحیدی و عدالت اجتماعی»، پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، سال بیست و هفتم، شماره ۱۲۴، ۱۴۰۰ش.
۱۰۴. گوهری، زهرا، «بررسی عامل امنیت در پایداری و پویایی تمدن اسلامی با رویکرد تحلیلی»، ششمین همایش بین‌المللی مطالعات دینی و علوم انسانی در جهان اسلام - ۱۳۹۹ش.
۱۰۵. محرمی، توحید، «آینده فرهنگی جمهوری اسلامی و تحقق تمدن نوین ایرانی اسلامی»، دوفصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دره ۱، شماره ۱، ۱۳۹۷ش.

۱۰۶. محرمی، غلامحسین، مقاله «نقش انبیا در پیشرفت تمدن بشری»، [www. tebyan-zn. ir](http://www.tebyan-zn.ir).
۱۰۷. مشایخی پور، محمدعلی، «بررسی اهمیت و جایگاه وحدت از دیدگاه امام علی علیه السلام»، فصلنامه علمی-ترویجی مطالعات تقریبی مذاهب اسلام، سال دوازدهم، شماره ۴۵، ۱۳۹۵ ش.
۱۰۸. منظور، داوود و مصطفی عباسی، «نقش شفافیت در کاهش تعارض منافع و مقابله با فساد در کشور»، فصلنامه سیاست های مالی و اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۷، ۱۳۹۸.
۱۰۹. نجفی، مجید و همکاران، «ساده زیستی در آموزه های دینی و نقش آن در استحکام خانواده»، پژوهش های اجتماعی اسلامی، سال بیست و دوم، شماره ۱۱۱، ۱۳۹۵ ش.
۱۱۰. نیکوسیرت، جواد، «خودکفایی اقتصادی از منظر قرآن»، سرویس کیهان، ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۷.